

Fig. 3. Gekielde loofslak op stengel van Reuzenberenklauw. Foto Henk Mienis.

Fig. 4. Heesterslakken op stengel van Reuzenberenklauw. Foto Henk Mienis.

Omkromte

De Gekielde loofslak komt nu op twee verschillende plaatsen aan de even genummerde zijde van de Omkromte voor. Daar aan die zijde van de Omkromte slechts zes huizen staan, komt deze invasieve slak waarschijnlijk in alle 6 tuinen voor. Aan de oneven kant van de Omkromte heb ik tot nog toe tevergeefs gezocht naar de Gekielde loofslak.

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar de eigenaar van de Famberhorst, de heer D.J. Bergsma, voor zijn toestemming om een malacologisch onderzoek uit te voeren in dat gebied.

Geraadpleegde bron

MIENIS, H.K., 2018. De eerste vondst van de Gekielde loofslak *Hygromia cinctella* (Draparnaud, 1801) in Joure, Friesland. – Spirula 414: 44.

Adres van de auteur
mienis@netzer.org.il

Een eerste verkenning van de zoetwatermollusken van het natuurreservaat 'Kop Bloksleat' bij het Sneekermeer

Henk K. Mienis

A first survey of the freshwater molluscs of the nature reserve 'Kop Bloksleat' near Sneekermeer

Summary. 'Kop Boksleat' is a nature reserve adjacent to the south of lake Sneekermeer in the province of Friesland. A first survey of several ditches in 'Kop Bloksleat' yielded at least 20 species of freshwater molluscs. Noteworthy is the presence of a number of large colonies of the critically endangered Glutinous snail *Myxas glutinosa*. Several juvenile snails belonging to the genus *Bithynia* showed a shell with a very fine and dense spiral sculpture, a feature shown but not explicitly mentioned in the literature.

Natuurreservaat

Het natuurreservaat 'Kop Bloksleat' grenst aan de zuidkant van het Sneekermeer ('Snitser Mar') en wordt beheerd door Staatsbosbeheer (fig. 1). Het ligt aan het eind van de Bloksleat ten noordoosten van de oude weg van Joure naar Sneek, die daar ter plaatse Aldewei genoemd wordt. De Bloksleat valt onder Broek en is deel van de gemeente de Fryske Marren.

De toegang tot het natuurreservaat is vrij, mits men op de paden en wegen blijft. Er is echter één periode uitgezonderd: geduren-

de het broedseizoen van 1 maart tot 1 juli is de toegang tot 'Kop Bloksleat' verboden!

Door Kleefstra (2015) wordt dit natuurreservaat gekarakteriseerd als een winterpolder voornamelijk bestaande uit vochtig hooiland, vochtig weidevogel-grasland, kleine stukjes moeras, veenmosrietland en moerasheide.

Het water van de ondiepe sloten in deze polder is zeer helder en de sloten bevatten een rijke vegetatie (fig. 2).

Fig. 1. Kop Bloksleat bij 't Sneekmeer, Friesland. Foto Henk Mienis.

Fig. 3. Kleverige poelslak *Myxas glutinosa*. Foto Henk Mienis.

Fig. 2. Sloot in Kop Bloksleat. Foto Henk Mienis.

Mollusken

Het gebied werd door mij bezocht op 3 oktober 2018. Ik was misschien de enige bezoeker op dat moment, maar ik voelde mij daar beslist niet eenzaam want het wemelde er van diverse soorten ganzen en eenden, Blauwe reigers *Ardea cinerea* en Grote zilverreigers *Ardea alba*, hele vluchten Kieviten *Vanellus vanellus* en andere water- en weidevogels.

Met behulp van een keukenzeef verbonden aan een oude be-

zemsteel heb ik hier en daar wat monsters genomen uit de diverse sloten. Dit heeft 20 soorten zoetwatermollusken opgeleverd. In onderstaande systematische lijst is voor de Nederlandse en wetenschappelijke namen de naamgeving gevolgd zoals vermeld in Jansen (2016). In de diverse verschillende families zijn de soorten alfabetisch gerangschikt volgens de wetenschappelijke genusnamen.

Soorten waargenomen in Natuurreservaat Kop Bloksleat, 3-10-2018

Slakken - Gastropoda

Spitse moerasslak – *Viviparus contectus*

Kleine diepslak – *Bithynia leachii*

Grote diepslak – *Bithynia tentaculata*

Jenkins' waterhorentje – *Potamopyrgus antipodarum*

Vijver-pluimdrager – *Valvata piscinalis*

Grote poelslak – *Lymnaea stagnalis*

Kleverige poelslak – *Myxas glutinosa*

Ovale poelslak – *Radix balthica*

Moeraspoelslak – *Stagnicola palustris*

Bron-blaashoren – *Physa fontinalis*

Draaikolk-schijfhoren – *Anisus vortex*

Witte schijfhoren – *Gyraulus albus*

Posthorenslak – *Planorbarius corneus*

Gekielde schijfhoren – *Planorbis carinatus*

Gewone schijfhoren – *Planorbis planorbis*

Mossels - Bivalvia

Vijvermossel – *Anodonta anatina*

Gerekte zwanenmossel – *Anodonta cygnea cellensis*

Schildersmossel – *Unio pictorum*

Erwtmossels – *Pisidium spec.*

Gewone hoornschaal – *Sphaerium corneum*

Enkele opmerkingen

Hoewel tijdens de eerste verkenning van de zoetwatermollusken in het Natuurreservaat 'Kop Bloksleat' reeds minstens 20 soorten geregistreerd konden worden (waaronder waarschijnlijk meerdere soorten nog niet gedetermineerde soorten erwtmossels), lijkt mij dat in deze lijst nog diverse soorten ontbreken. In de toekomst zal ik dan ook proberen deze lijst meer volledig te maken.

Het paradepaardje in de huidige lijst is zonder twijfel de Kleverige poelslak *Myxas glutinosa* (fig. 3). Dit niet alleen omdat deze soort als ernstig bedreigd beschouwd wordt (De Bruyne *et al.*, 2003), maar vooral ook vanwege het feit dat deze poelslak in zeer grote aantallen (honderden!) in dit natuurreservaat voorkomt. Elders in de gemeente de Fryske Marren heb ik *Myxas glutinosa* ook aangetroffen, maar nooit in dergelijke grote aantallen (Mienis, 2018a, b; 2019).

Een deel van de juveniele diepslakken, zowel Kleine diepslak *Bithynia leachii* als Grote diepslak *Bithynia tentaculata* die in de Kop Bloksleat en elders in de Fryske Marren worden aangetroffen, vormen voor mij een raadsel. Diverse exemplaren vertonen een heel dichte spiraalsculptuur (fig. 4) waarover ik nergens iets heb gelezen (Janssen & de Vogel, 1965; Geene & Bank, 1984; Gittenberger *et al.*, 1998; Jansen, 2016). Hoewel dit fenomeen niet in de literatuur beschreven staat, wordt in Gittenberger *et al.* (1998) zowel van *Bithynia leachii* (p. 96, fig. 143) als van *Bithynia tentaculata* (p. 96, fig. 147) een juveniel exemplaar afgebeeld dat een duidelijke spiraal sculptuur vertoont. Dit juveniele (?) kenmerk kan gezien het materiaal uit Friesland kennelijk ook soms in volwassen exemplaren nog aanwezig zijn.

De grote zoetwatermossels *Anodonta spec.* en *Unio pictorum* werden alleen in de wat bredere sloten aangetroffen.

Fig. 4. Juveniele Diepslak *Bithynia* met fijne spiraalsculptuur uit de Twigen. Foto Oz Rittner.

Voor malacologen die ook een open oog hebben voor andere diergroepen in de natuur is een bezoek aan 'Kop Bloksleat' een echte aanrader!

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar mijn collega Oz Rittner (the Steinhart Museum of Natural History) voor de foto van de juveniele *Bithynia*.

Geraadpleegde bronnen

- DE BRUYNE, R.H., H. WALLBRINK & A.W. GMELIG MEYLING, 2003. Bedreigde en verdwenen land- en zoetwaterweekdieren in Nederland (Mollusca). Basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst. Stichting European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden en Stichting ANEMOON, Heemstede.
- GEENE, R. & R.A. BANK, 1984. De Nederlandse zoetwaterslakken. Jeugdbondsuitgeverij, Utrecht.
- GITTENBERGER, E. & A.W. JANSSEN (eds.), 1998. De Nederlandse zoetwatermollusken – Recente en fossiele weekdieren uit zoet en brak water. Nederlandse Fauna 2. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden, KNNV uitgeverij, Zeist & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- JANSEN, E.A., 2016. Veldgids slakken en mossels – land en zoetwater. Tweede druk. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- JANSSEN, A.W. & E.F. DE VOGEL, 1965. Zoetwatermollusken van Nederland. Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie, Amsterdam.
- KLEEFSTRA, R., 2015. Broedvogels van Snitser Mar en Wite en Swarte Brekken in 2015. sovn rapport 2015//76, Nijmegen.
- MIENIS, H.K., 2018a. *Myxas glutinosa*, a critically endangered Lymneid species in the Netherlands, discovered in the "Famberhorst", a private nature reserve in Joure, Friesland. Ellipsaria, 20(1): 37-38.
- MIENIS, H.K., 2018b. De Kleverige poelslak *Myxas glutinosa*, een ernstig bedreigde zoetwaterslak in Nederland, ontdekt in het particuliere natuur reservaat de 'Famberhorst' in Joure, Friesland. Natuurhistorische en Andere Notities – Natural History and Other Notes 18: 7-8.
- MIENIS, H.K., 2019. De molluskenfauna van het Iepenarboretum in Joure, Friesland. Spirula 418: 36-38.

Adres van de auteur
mienis@netzer.org.il